

EEN INSPECTRICE VOOR INDUSTRIE- EN HUISHOUDSCHOLEN.

Eenige weken geleden is bij Koninklijk Besluit een inspectrice M. O. aangesteld, n.l. Mevrouw M. E. LELIMAN-BOSCH, die het toezicht over het vakonderwijs voor meisjes op zich zal nemen. Een betere organisatie van dit onderwijs bleek bij het steeds toenemend aantal scholen zeer gewenscht te zijn. Ook wijst de Minister van Binnenlandsche Zaken in zijn Memorie van Toelichting bij de begroting voor 1918 er op, dat door de tijdsomstandigheden de kwestie van de volksvoeding sterk op den voorgrond is getreden, zoodat er groote belangen gemoeid zijn met „een goede behartiging van dit onderwijs en voorlichting der bevolking op het stuk van voeding, huishouding en hygiëne”.

Mevrouw Leliman-Bosch is volop in de gelegenheid geweest, zich een zelfstandig oordeel over dit onderwijs te vormen, zoowel door haar bezoeken van dergelijke inrichtingen in het buitenland als door haar practischen arbeid voor de bloei van dit onderwijs in Nederland. Zij was leerling van en later leerares aan de Amsterdamsche Huishoudschool; ook gaf ze lessen aan vrouwen en meisjes van de arbeidersklasse, waardoor zij o.a. van nabij bekend werd met de nooden van de volkshuisvesting, waarop zij zich in het bijzonder ging toeleggen na haar huwelijk met den architect, den heer Leliman.

Het onderwijs verloor echter haar belangstelling niet. Hoofdzakelijk aan haar hebben we de verzameling van leermiddelen voor het huishoudonderwijs in het Nederlandsch schoolmuseum te danken; haar naam is verbonden aan instellingen als: Reizende Keuken; Reizende Huishoudcursussen; Centrale Keuken; het Comité van Vrouwen voor regeling van de Distributie enz.

Het is dan ook niet te verwonderen, dat de drie vakverenigingen op het gebied van het vakonderwijs voor meisjes, die zich aaneensloten, om den Minister van Binnenlandsche Zaken van advies te dienen, mevrouw Leliman-Bosch hebben aanbevolen.

C. A. K.

VROUWENWERK IN DEN VREEMDE.

Voor den oorlog maakten we ons druk over de Engelsche kiesrechtvrouwen, die op allerlei wijze probeerden haar ideaal: gelijke rechten voor man en vrouw, tot werkelijkheid te doen worden. Ze traden zoo op, dat gevangenisstraf er het gevolg van was, en dan waren er, die niet wilden eten, en zich-zelf tot honger-lijden dwongen, alles ter wille van wat zij meenden een goede zaak te zijn. Suffragettes noemden we haar.

Nu is het oorlog, en nu hooren we niet meer van haar. Omdat ze haar zin gekregen hebben?

Omdat ook in Engeland nu reeds duizenden vrouwen werkzaam zijn in wat wij vroeger uitsluitend manlijke bedrijven noemden: bij spoor en tram, op het land, en ook — in de munitiefabrieken?

Er is niets, wat ik zoo vreeselijk vind als dit laatste. Iedere maand wordt ons, zeker om stemming te maken, een Engelsch geïllustreerd tijdschrift gezonden, waarop allerlei kiekjes van het oorlogsterrein en van fabrieken, die oorlogs-benoodigdheden vervaardigen. Er zijn vele onder deze, overigens voortreffelijk uitgevoerde foto's, die het hart doen krimpen van weedom. Maar die van de meisjes en vrouwen in de munitiefabrieken zijn het ergste.

Niet nog 't allermeest om 't werk zelf, al is het verschrikkelijk te bedenken, hoe groote verwoestingen één zoo'n granaat teweeg kan brengen.

Maar 't ergste is, dat de meisjes-zelf 't intens-vreeselijke van haar arbeid blijkbaar niet gevoelen. Ze staan erop met lachende gezichten, alsof 't een pretje gold; ze maken gymnastische toeren aan de touwen, waarmee de granaathulzen opgeheschen moeten worden.

Voelen ze dan niets meer van 't ellendige van haar werk, deze vrouwen en meisjes?

Indien ze er stonden in starre vastberadenheid, ik zou het kunnen begrijpen. En kunnen plaatsen ook.

Wij hebben zelf onze Kenau's gehad.

En zij ook kunnen in dezen krijg een heiligen strijd voor het vaderland zien, zooals de leden van haar sexe in Duitschland en Oostenrijk ook alles willen verdragen om haar vaderland groot en ongebroken te doen blijven.

Maar die lachende gezichten!

En die frivole ontspanning!

Dit niet-begrijpen van den ernst van haar werk!

Dit is geen heldenmoed.

Dit is zelfs meer dan onnadenkendheid.

Het is ergelijke lichtzinnigheid.

En indien zij, die deze vrouwen en meisjes voor het tijdschrift kiekten, meenden, met deze foto onze sympathie te winnen, hebben ze misgezien.

J. M. W.-W.

DE OORLOG EEN ZEGEN?

In de romans van sommige Duitsche schrijfsters, spelend in den begintijd van den wereld-oorlog, trof mij deze gedachtegang: de Duitsche vrouwen en meisjes waren ontaard, afgeweken van de oud-vaderland-sche eenvoudige degelijkheid en huiselijkheid; ze hadden haar leven en levensgewoonten ingericht volgens vreemde, wuffere mode; nu kwam de oorlog en verwijderde al dat vreemde klatergoud, tot de oude, degelijke kern weer te zien kwam.

Ongetwijfeld schuilt hierin veel waars.

Ontbering, ons door de omstandigheden opgelegd, kan verbitteren, maar ze kan ook stalen, wanneer we ze gewillig op ons nemen, geleid door een edel motief.